

В. А. Устименко
чл.-кор. НАН та НАПрН України
д-р юрид. наук,
Інститут економіко-правових
досліджень НАН України, м. Київ

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ РЕГІОНІВ

Сучасні світові виклики зумовлюють вибір Урядами держав нових методів вирішення вже давно назрілих проблем. Світове співтовариство дійшло спільного розуміння того, що нові проблеми провокуються суспільством, і вирішити їх лише шляхом усунення наслідків є нерациональним кроком. У зв'язку з цим на даний час домінянтою визнано концепцію сталого розвитку, яка дає можливість подивитися на усталені взаємовідносини у межах держави та між державами через призму загальнолюдських цінностей, які детермінують особливості формування державної політики.

Зокрема, ідея сталого розвитку, яка розуміється як забезпечення невиснажливого, ощадного та ефективного використання енергетичних, матеріальних, природних та інших ресурсів для задоволення потреб нинішнього покоління з урахуванням інтересів майбутніх поколінь, справляє значний вплив на формування та здійснення державної регіональної політики. Саме сталий розвиток, у зазначеному розумінні, згадується як один з основних принципів державної регіональної політики (Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 385) [1].

До речі, сталий розвиток визнається відповідно засадою державної регіональної політики і у тексті Закону України «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 р. № 156-VIII [2].

Слід зауважити, що стимулювання розвитку регіонів передбачає розробку комплексу правових, організаційних, наукових, фінансових та інших заходів, спрямованих на досягнення сталого розвитку регіонів на основі поєднання економічних, соціальних та екологічних інтересів на загальнодержавному та регіональному рівнях, максимально ефективного використання потенціалу регіонів в інтересах їх жителів та держави в цілому. Зокрема, саме у такому контексті визначається термін «стимулювання розвитку регіонів» у ст. 1 Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 08.09.2005 року № 2850-IV [3].

Важливо відзначити, що саме на оптимальному поєднанні економічної, соціальної та екологічної складової сталого розвитку Кабінет Міністрів України вбачає за можливе забезпечити відновлення та розбудову миру в східних регіонах України, які традиційно характеризувалися домінуванням промислового виробництва. Зокрема, у Державній цільовій програмі відновлення та розбудови миру в східних регіонах України, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 р. № 1071 наголошується на необхідності модернізації всіх аспектів життєдіяльності східних регіонів України на засадах сталого розвитку (за економічним, соціальним та екологічним вимірами), що передбачає:

відновлення критичної інфраструктури та основних соціальних послуг у таких сферах, як освіта, охо-

рона здоров'я, соціальний захист, об'єкти соціальної інфраструктури, енергетика, транспорт, водопостачання та водовідведення, екологія та охорона навколишнього природного середовища;

економічне відновлення через розвиток спроможностей у сфері місцевого економічного планування, здійснення структурних змін та надання підтримки мікро-, малому і середньому бізнесу, розширення доступу до фінансових послуг, зокрема у сфері кредитування та мікрокредитування; *забезпечення розвитку промисловості*, будівництва, сільського господарства та інших сфер економічної діяльності на засадах інноваційного розвитку та переведення їх на сучасні технологічні платформи; створення нових насамперед високотехнологічних робочих місць та підвищення рівня зайнятості населення, зростання доходів та забезпечення розширеного відтворення людського потенціалу;

підвищення соціальної стійкості, розбудова миру та громадської безпеки шляхом досягнення соціальної єдності та повернення довіри, сприяння культурному діалогу та вихованню толерантності із залученням всіх верств населення, сприяння розвитку інститутів громадянського суспільства та різних форм самоорганізованої діяльності громадян, спрямованої на розв'язання проблем, розвитку місцевого самоврядування в контексті децентралізації з метою створення самодостатніх територіальних громад, здатних до саморозвитку, проведення моніторингу ситуації в територіальних громадах щодо вразливості, ризиків та соціальних зв'язків, забезпечення психологічної та соціальної підтримки населення, яке постраждало від збройного конфлікту [4].

Беручи до уваги інформацію, яка міститься у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, про те, що близько 47 відсотків валової доданої вартості, сформованої у промисловості, концентрується у 32 містах країни з населенням понад 200 тис. осіб у кожному слід визнати особливо актуальними завдання, які закріплено у Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12.01.2015 р. [5]. Зокрема, у частині децентралізації та реформування державного управління. Адже саме на неефективності управління розвитком промислових регіонів акцентовано увагу під час аналізу внутрішніх чинників, які зумовили актуальність підготовки групою українських експертів проекту Стратегії сталого розвитку України до 2030 року та Національного плану дій до 2020 року по впровадженню Стратегії. Проект Стратегії розроблено за підтримки Програми розвитку ООН в Україні та Глобального екологічного фонду в рамках проекту «Інтеграція положень Конвенцій Ріо в національну політику України» [6].

Отже, як наголошується у Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», метою політики у сфері де-

централізації є відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні, реалізація у повній мірі положень Європейської хартії місцевого самоврядування, принципів субсидіарності, повсюдності і фінансової самодостатності місцевого самоврядування.

Досягнення цієї мети та заявлених результатів представляється можливим за умови найбільш повного впровадження засад сталого розвитку у сферу формування та здійснення державної політики з утворення спроможних територіальних громад.

Зокрема, на особливу увагу заслуговує питання створення спроможних територіальних громад, здатних до саморозвитку, яке слід розглядати як пріоритетне для вирішення у контексті реалізації положень Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» та Цілей сталого розвитку на 2016-2030 роки, затверджених Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 25.09.2015 р. [7].

Сприяття підвищенню активності територіальних громад можуть інструменти економічного характеру, формуючи мотивацію і зацікавленість місцевої влади. Втім і дотепер спостерігається неналежне фінансування пріоритетних проектів з Державного фонду регіонального розвитку (далі – ДФРР), правова основа функціонування якого визначається Законом України «Про засади державної регіональної політики» та Бюджетним кодексом України.

Вказане зумовлено тим, що парламентом України на сьогодні зупинено дію норми абз. 2 ч. 1 ст. 24-1 Бюджетного кодексу України, яка передбачає, що при складанні проекту Державного бюджету України та прогнозу Державного бюджету України на наступні за плановим два бюджетні періоди державний фонд регіонального розвитку визначається в обсязі не менше 1 відсотка прогнозного обсягу доходів загального фонду проекту Державного бюджету України на відповідний бюджетний період.

Як наслідок, це призводить до неналежного наповнення державного фонду регіонального розвитку. Зокрема, кошти Державного фонду регіонального розвитку станом на 2017 р. склали 3,5 млрд грн (з яких із загального фонду бюджету – лише 1 млрд грн), замість близько 7,3 млрд грн (це 1%) [8].

Такий підхід у визначенні обсягу коштів, необхідних для реалізації комплексу заходів, спрямованих на реалізацію інвестиційних проектів на регіональному рівні, навряд чи можна визнати доцільним.

Говорячи про посилення матеріально-фінансової основи міст та регіонів України, слід звернути увагу на якісне співвідношення доходів місцевих бюджетів.

Адже основне завдання децентралізації полягає в створенні передумов для формування економічно спроможних територіальних громад, зменшуючи ступінь їх дотаційності.

Але на даному етапі проведення децентралізації спостерігається збільшення залежності бюджетів територіальних громад від надходжень з Державного бюджету України. Зокрема, в засобах масової інформації зазначається, що в 2017 р. сукупний обсяг доходів місцевих бюджетів було передбачено на рівні 10,5 млрд грн, але при цьому власні доходи склали 2,4 млрд грн [9].

Наведене свідчить про те, що «утриманська» позиція територіальних громад буде зберігатися протя-

гом тривалого часу, якщо не переглянути підходи до формування власних дохідних джерел місцевих бюджетів.

Звичайно, на перший погляд, може здатися, що Бюджетний кодекс України передбачає значні джерела надходжень коштів до місцевих бюджетів. Однак питома вага надходжень від власних дохідних джерел у загальних доходах місцевих бюджетів невелика. Як відзначають експерти, через недоліки в правовому регулюванні формування ресурсної бази місцевих бюджетів і надмірної централізації податкових і бюджетних надходжень, частка власних ресурсів в загальних доходах місцевих бюджетів в Україні в 2009-2012 рр. не перевищувала 8% [10].

Для порівняння можна зазначити, що в країнах-членах ЄС цей показник становить від 30 до 70% (Великобританії – 37%, Німеччині – 46, Франції – 67%) [10]. Якщо в Україні до місцевих бюджетів надходить лише 10% податку на прибуток підприємств (приватної форми власності), то в Німеччині надходження від цього податку розподіляються в пропорції 50% на 50% між федеральним і земельним бюджетами [11, с. 44].

Ситуація додатково ускладнюється тим, що держава, збільшивши надходження до бюджетів ОТГ, додатково поклатила на місцеву владу здійснення фінансування ряду додаткових витратних статей в таких сферах, як освіта, медицина, житлово-комунальне господарство тощо. Зокрема, в ході спілкування з представниками Красноліманської ОТГ, яке відбулося 04.04.2017 р, вдалося з'ясувати, що на даний час одна з проблем полягає в необхідності реалізації розширеного обсягу делегованих повноважень в умовах обмеженості фінансового забезпечення. Показовим можна визнати покладання на органи місцевого самоврядування повноважень з виплати субсидій на компенсацію витрат громадян на оплату житлово-комунальних послуг. До речі, виконання цього обов'язку призводить до розбалансування місцевих бюджетів.

Таких прикладів можна навести чимало, але головним має стати принцип, згідно з яким «кошти слідують за повноваженнями». Нормативне вираження цього постулату можна виявити в ст. 67 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. І в той же час доводиться констатувати постійне відступлення від цього принципу, на що вже неодноразово звертали увагу в науковій літературі і пресі.

Якісних змін в сфері матеріально-фінансового забезпечення розвитку регіонів в цілому, та промислових, зокрема, може бути досягнуто не лише за рахунок перегляду підходів до визначення пропорцій податкових надходжень по всій вертикалі бюджетних відносин, а й в результаті створення економіко-правових передумов для збільшення надходжень до місцевих бюджетів з неподаткових джерел. Перш за все, заслуговують на увагу питання активізації господарської діяльності на території населених пунктів та розширення обсягу господарських повноважень органів місцевого самоврядування.

І в даному випадку, без активної позиції держави, вирішення цих питань представляється ускладненим. Зокрема, саме на загальнодержавному рівні має бути розроблений механізм стимулювання бізнесу до активних дій на місцевому рівні. Адже саме на законодавчому рівні можуть бути деталізовані ці положення.

Наприклад, дотепер виникають питання про те, яким чином забезпечити практичну реалізацію норми

ч. 5 ст. 11 Господарського кодексу України, яка наголошує, що суб'єктам господарювання, які не враховують суспільні інтереси, відображені в програмних документах економічного і соціального розвитку, не можуть надаватися передбачені законом пільги та переваги у здійсненні господарської діяльності.

І саме в цьому напрямку слід докласти спільних зусиль держави та органам місцевого самоврядування з метою визначення тих соціальних і економічних пріоритетів, дотримання яких може забезпечити мотивацію бізнесу до підвищення своєї активності в тому чи іншому регіоні. Вказане виступатиме формою розвитку місцевого економічного планування, що знайшло відображення у Державній цільовій програмі у частині економічного відновлення східних регіонів України на засадах сталого розвитку.

У той час поки в Україні з цього питання проводяться політичні дебати, в окремих країнах світу вже отримано конкретний результат, який спонукає до зміни площини дискусії з перенесенням її в прикладну сферу. Показовим в цій частині є досвід Данії.

Зокрема, всі великі комерційні організації, відповідно до закону (Act amending the Danish Financial Statements Act (Accounting for CSR in large businesses) зобов'язані, починаючи з 2009 р., подавати, крім фінансової звітності, також інформацію про свою діяльність в сфері соціальної відповідальності. Як відзначається в наукових джерелах, прийняття даного закону було частиною урядового плану (Action Plan for Corporate Social Responsibility (CSR) від 14.05.2008 р) щодо розвитку корпоративної соціальної відповідальності і мало на меті стимулювати комерційні організації в питаннях соціально-економічного забезпечення [12, с. 37].

Наведене переконує в тому, що правове регулювання питань соціальної відповідальності бізнесу в Данії не є випадковим явищем, а виступає в якості законотворчого результату планування законотворчої роботи, чого досягти за відсутності стратегічного бачення розвитку господарських відносин, планування господарської діяльності практично неможливо. Втім, слід відзначити і те, що соціально активна поведінка суб'єктів господарювання за законодавством Данії заохочується. До таких заходів заохочення можна віднести здійснення державою закупівельної діяльності, а також надання підтримки суб'єктам господарювання з використанням коштів державного інвестиційного та експортно-кредитного фондів. Тобто в Данії досить активно використовуються засоби державного регулювання господарської діяльності, які можна віднести до категорії «засобів-стимуляторів». Звичайно, за таких умов державної підтримки підприємець чітко розуміє, яких економічних переваг він може втратити, якщо не буде виконувати своїх соціальних зобов'язань.

Можна припустити, що зарубіжний досвід правової регламентації соціально активної поведінки суб'єктів господарювання, безперечно, мав би користь для України в частині вдосконалення правових засад здійснення соціально-економічного партнерства на загальнодержавному та місцевому рівнях.

У цілому, слід також приділити увагу проблемі реалізації інфраструктурних проектів, зокрема, спрямованих на модернізацію об'єктів комунального господарства, від ефективності роботи яких залежить повнота та своєчасність надання житлово-комунальних послуг населенню.

Одним з механізмів для реалізації інфраструктурних проектів є публічно-приватне партнерство (відповідно до чинного законодавства України державно-приватне партнерство).

Але в той же час цей правовий інструмент залучення інвестицій не отримав свого розвитку. І дотепер в Україні відсутня широкомасштабна практика застосування різних форм державно-приватного партнерства.

Одна з основних причин полягає в ігноруванні державою важливого правила, згідно з яким інвестор повинен бути впевнений в стабільності правових умов ведення свого бізнесу на території відповідного регіону або міста.

Зокрема, серед таких умов слід згадати режим оподаткування господарської діяльності приватного партнера. В зарубіжних країнах приватному партнеру гарантується незмінність умов оподаткування протягом усього періоду здійснення господарської діяльності. І це виступає важливим чинником залучення інвестицій в економіку провідних країн світу.

У той час як вітчизняне законодавство України таких гарантій не передбачає. Більше того відносить податкові ризики приватного партнера до числа політичних, зводячи привабливість режиму державно-приватного партнерства нанівель. Зокрема, на цьому наголошувалось у підпункті 2 п. 4 Методики виявлення ризиків, пов'язаних з державно-приватним партнерством, їх оцінки та визначення форми управління ними у редакції, яка була затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2011 р. № 232. Зокрема, відзначалось, що внесення змін до податкового законодавства виступає політичним ризиком.

Втім у тексті згаданої Методики у редакції, затвердженій Постановою Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2015 р. № 713, відбулися зміни і норми щодо диференціації ризиків було виключено. Наразі міститься згадування про те, що під час підготовки проектів державно-приватного партнерства всі ризики підлягають визначенню, оцінці та розподілу між державним і приватним партнерами (п. 5) [13]. Однак відсутність згадування про ризики для приватного партнера, пов'язані зі змінами у податковому законодавстві, не може їх насправді виключати. Тим більше, що у додатку 1 до Методики міститься рубрика «Нормативно-правові ризики», у межах якої цілком ймовірно можуть бути передбачені ризики податкового характеру.

До речі, ефективність публічно-приватного партнерства як і інших правових форм залучення інвестицій у економіку села, селища, міста чи регіону може значно збільшитися за умови використання переваг спеціального режиму господарювання. Проте, коли згадується вітчизняний досвід впровадження вільних економічних зон, то одразу переважна більшість критиків нарікають на те, що це лише ширма для відмивання грошей та уникнення оподаткування.

І це в той час, коли досвід більшості країн світу свідчить про протилежне. Скоріше слід ставити питання про те, що уникнення від сплати податків та вчинення інших злочинів є наслідком халатності самої держави в обличчі конкретних посадових осіб. За умов належного ефективного контролю спеціальний режим в Україні не відрізнятиметься за своєю ефективністю від того ж режиму в США, Німеччині, Китаю та інших

країнах. Не слід нарікати на наслідки, а слід використати першопричину.

У 2005 р. Верховна Рада України Законом України про державний бюджет на 2005 рік скасувала пільгові умови інвестиційної та інноваційної діяльності для технологічних парків та для суб'єктів господарювання на територіях вільних економічних зон, не намагаючись навіть оцінити можливі економічні наслідки. Такий необдуманий крок призвів до того, що було фактично зупинено процес побудови економіки України інноваційного типу.

Адже позитивний ефект від залучення інновацій в економіку України був значним. Зокрема, вражаючими є результати виконання інноваційних проектів у межах технологічних парків. Так, за даними Громадської Ради Керівників технологічних парків за 10 років їхнього існування було реалізовано 119 інноваційних проектів, створено 3553 нових робочих місця, засновано виробництво з випуску інноваційної продукції загальною потужністю понад 2 млрд грн/рік, реалізовано 12,6 млрд грн інноваційної продукції, у тому числі 1,7 млрд грн – на експорт. Ці результати на 97% було забезпечено діяльністю трьох провідних технопарків за рахунок виконання проектів, прийнятих до 2005 р. [14, с. 86].

Не створюючи преференційних умов для розвитку виробничої сфери на інноваційній основі, держава приречена бути сировинним придатком, що забезпечує потреби економічно розвинених країн. Держава перетворюється з виробника та експортера передових технологій у їх імпортера, фінансуючи економіку інших країн. З таким підходом неможна погодитися. Як справедливо зауважує А.А. Гриценко, технологічна відсталість економіки держави неминуче призводить до необхідності на основі ринкових законів пристосовуватися до різних фрагментів світової економіки як сировинний придаток промислово-аграрного типу. Слід погодитися з науковцем також у тому, що формування інноваційного типу розвитку економіки є запорукою успішного здійснення заходів, спрямованих на ефективне вирішення комплексу соціально-економічних проблем суспільства [15].

Досягти такого результату представляється можливим за умови повноцінного використання потенціалу спеціального режиму господарювання, передбаченого законодавством України.

Звісно, вітчизняна ментальність сприймає спеціальний режим господарювання як такий стан суспільних відносин, коли держава недоотримує певні кошти у вигляді прямих платежів до бюджету. Втім слід враховувати синергетичний ефект, який виникає за час створення для інвестора особливих умов ведення господарської діяльності, а саме: створення нових робочих місць, технічне переозброєння виробництва, розширення матеріально-технічної бази, налагодження виробництва високотехнологічної продукції тощо.

У підсумку держава «виграє» та отримує новий рівень розвитку виробництва та структурну перебудову економіки.

Зокрема, для східних регіонів України наразі життєво важливого значення набуває питання реалізації інвестиційних екологічних проектів, здатних трансформувати економіку цих регіонів на засадах сталого розвитку у напрямі розвитку виробництва інноваційної продукції з одночасною мінімізацією негативних екологічних наслідків.

Екологічні ризики, за даними наведеними у наукових аналітичних матеріалах, є надто великими та зумовлюються тим, що близько 6 тис. потенційно небезпечних об'єктів зосереджено на території Донецької, Луганської та Харківської областей, що вирізняються високою щільністю населення. При цьому значна частина з них експлуатується за умов наднормативної зношеності основних фондів, небезпечно зниження міцності порід підгрунтя внаслідок підтоплення, впливу корозії на конструктивні елементи. Додатково відзначається, що у гірничодобувних районах Донбасу на доповнення до цього внаслідок воєнних дій та систематичних порушень технологічного регламенту водовідливу шахт та кар'єрів виникає загроза катастрофічного підтоплення й затоплення прилеглих міст та селищ, непрогнозованого руху вибухонебезпечних і токсичних газів до промислової та житлової забудови, забруднення підземних і поверхневих джерел водопостачання [16, с. 2-3].

Зокрема, затоплення шахт може призвести до забруднення та фактично отруєння підземних вод басейнів р. Сіверський Донець і малих річок Приазов'я та спричинити екологічну катастрофу. Особливо небезпечною є ситуація, за якої підземні води можуть піднятися до рівня ґрунтових вод і отруїти питну воду та навколишнє середовище. Екологічні проблеми посилюються тим, що на Донбасі розташовані близько 300 накопичувачів шахтних вод і 1185 териконів, із яких понад 300 постійно палають та є суттєвим джерелом забруднення підземних вод [17, с. 130].

І саме на засадах публічно-приватного партнерства можуть бути реалізовані інвестиційні екологічні проекти, спрямовані на ліквідацію промислових відвалів (териконів), що мають правовий режим відходів у чинному законодавстві України. Згідно з Класифікатором відходів ДК 005-96 (затверджений наказом Державного комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації від 29.02.1996 р. № 89), розкриті і супутні гірничі породи, що видобуваються у процесі розроблення родовищ корисних копалин визнаються відходами, включеними до класифікаційної групи «відходи видобування вугілля кам'яного, лігніту (вугілля бурого), торфу». Власником таких відходів визнається держава, оскільки їх було утворено на об'єктах державної власності (ч. 3 ст. 9 Закону України «Про відходи» від 05.03.1998 р.).

До сфери партнерських відносин чинне законодавство України відносить оброблення відходів (ч. 1 ст. 4 Закону України «Про державно-приватне партнерство»). Втім, з урахуванням специфіки хімічних властивостей відходів видобування вугілля, господарська діяльність з їх перероблення наразі не відбувається. Тому необхідним є створення сприятливих умов ведення такої господарської діяльності для можливих інвесторів. Зокрема, слід запровадити податкові пільги для суб'єктів господарювання, що здійснюватимуть перероблення відходів видобування вугілля та інших корисних копалин, передбачивши сплату податку на прибуток підприємств у розмірі 50% чинної ставки оподаткування, а також звільнення від сплати земельного податку. Ефектом впровадження цих податкових пільг буде підвищення рівня екологічної безпеки території населених пунктів розташування відходів (промислових відвалів) та звільнення земельних ділянок, що не використовуються у зв'язку з розміщенням на них таких відходів.

Існує можливість відчуження державою зазначених відходів у власність потенційних покупців на конкурентних засадах (зокрема, у формі аукціону). Загалом, ст. 8 Закону України «Про відходи» передбачає норму, згідно з якою право власності на відходи може переходити від однієї особи до іншої в порядку, передбаченому законом. Запропонований економіко-правовий механізм можна застосувати до загального вирішення проблеми перероблення відходів добувної промисловості (зокрема таких, що виникають при видобуванні залізної руди, нафти, газу тощо) [18, с. 91].

Здійснення цих та інших заходів додатково сприятиме створенню нових робочих місць та справить позитивний вплив на ринок праці східних регіонів, який характеризується значними міграційними «потокми», пов'язаними із пошуком внутрішньо переміщеними особами робочих місць, що відповідають їх кваліфікації та є високо оплачуваними.

Реалізації інвестиційних екологічних проектів з перспективою створення нових робочих місць мають сприяти широкомасштабні інфраструктурні проекти, зокрема, у сфері будівництва та реконструкції автомобільних доріг Донбасу. Адже слід мати на увазі те, що успішність дій та досягнення кінцевого результату зумовлюватиметься своєчасністю доставки всіма видами транспорту будівельних матеріалів, устаткування, спеціальної техніки тощо.

Як відзначають фахівці, будівництво та реконструкція автомобільних доріг Донбасу матиме значний економічний та соціальний мультиплікативний ефекти, сприятиме впровадженню енерго- та ресурсозберігаючих технологій виробництва матеріалів для дорожнього будівництва (наприклад, ґрунтосилікатів). Зокрема, сьогодні для будівництва 1 км. дороги потрібно 40 працівників. Виходячи з цього, будівництво автомобільних доріг для з'єднання перспективних територіальних кластерів соціально-економічного розвитку загальною протяжністю близько 1280 км (Красноармійськ – Дніпропетровськ (184 км), Маріуполь – Бердянськ – Запоріжжя (288 км), Слов'янськ – Харків (174 км), Северодонецьк – Харків (253 км) та рокадна дорога Северодонецьк – Слов'янськ – Красноармійськ – Новопавлівка – Велика Новосілка – Володарське – Маріуполь (379 км)) дозволить створити близько 50 тис. «швидких» робочих місць. Кожне робоче місце, створене в дорожньому будівництві, внаслідок мультиплікативного ефекту призводить до виникнення до 60 пов'язаних і непрямих робочих місць, істотна частина яких забезпечується дорожніми автосервісними послугами, де мультиплікатор зайнятості становить 20–30 робочих місць на одне створене робоче місце [18, с. 103].

І саме зараз активізувати роботи з будівництва та реконструкції автомобільних доріг Донбасу можливо із залученням до цих робіт внутрішньо переміщених осіб. Адже третина внутрішньо переміщених осіб з Донецької та Луганської областей розміщена в контрольованих Україною районах цих же областей [17, с. 79]. До речі, вказана сфера діяльності не потребуватиме значних витрат з державного бюджету для реалізації окремих заходів з можливої перекваліфікації працівників. Фінансування праці громадян, залучених до робіт з будівництва та реконструкції автомобільних доріг, має здійснюватися за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття (зокрема, за програмою громадських робіт).

Як можна побачити, вищенаведені роздуми є лише попереднім баченням перспектив впровадження принципів сталого розвитку у процеси розвитку регіонів України. Звісно, що вирішення озвучених проблем вимагає зваженого підходу з мінімізацією можливих негативних наслідків для територіальних громад.

Список використаних джерел

1. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 385. *Офіційний вісник України*. 2014. № 70. Ст. 1966.
2. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 р. № 156-VIII. *Офіційний вісник України*. 2015. № 18. Ст. 470.
3. Про стимулювання розвитку регіонів : Закон України від 08.09.2005 р. № 2850-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 51. Ст. 548.
4. Про затвердження Державної цільової програми відновлення та розбудови миру в східних регіонах України: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 1071. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-cilov>.
5. Про Стратегію сталого розвитку «Україна–2020» : Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. *Офіційний вісник України*. 2015. № 4. Ст. 67.
6. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. URL: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/Sustainable-Dev-Strategy-for-Ukraine-by-2030.html>.
7. Цілі сталого розвитку на 2016–2030 роки, затверджені Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 25.09.2015 р. URL: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tsiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>.
8. Ткачук А. О децентралізації, успехах, ризиках і ролі парламента. URL: <http://gazeta.zn.ua/internal/o-decentralizacii-uspehah-riskah-i-rol-i-parlamenta-.html>.
9. Якель Р. Ну почти реалістичний бюджет. URL: http://gazeta.zn.ua/economics_of_regions/nu-pochti-realisticznyy-byudzheth-.html.
10. Местное самоуправление и европерспективы. URL: <http://gazeta.zn.ua/macrolevel/mestnoe-samoupravlenie-i-evroperspektivy-.html>.
11. Деркач М.І., Литвин М.В. Досвід Німеччини у фінансуванні економічного розвитку регіонів. *Бізнес Інформ*. 2012. № 9. С. 42–47.
12. Ручкина Г.Ф., Купызин В.В. Социальная ответственность субъектов предпринимательской деятельности и правовое регулирование отношений по распределению прибыли. *Предпринимательское право*. 2010. № 1. С. 35–40.
13. Про затвердження Методики виявлення ризиків здійснення державно-приватного партнерства, їх оцінки та визначення форми управління ними: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2011 р. № 232 (у редакції Постанови Кабінету Міністрів України № 713 від 16.09.2015 р.). *Офіційний вісник України*. 2011. № 18. Ст. 769.
14. Уханова І.О. *Розвиток та функціонування технопарків: світовий досвід та специфіка в Україні*: монографія. Одеса: ОНЕУ, 2012. 131 с.
15. Гриценко А. «Українське економічне чудо», или Куда ведут реформы? *Зеркало недели*. 2016. 17 июня (№ 22). URL: <http://gazeta.zn.ua/macrolevel/ukrainskoe-ekonomicheskoe-chudo-ili-kuda-vedut-reformy-.html>

16. Іванюта С.П. Загрози у сфері екологічної безпеки та їх вплив на стан національної безпеки (моніторинг реалізації Стратегії національної безпеки): аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/2530/>.

17. Політика інтеграції українського суспільства в контексті викликів та загроз подій на Донбасі (національна доповідь) / [Лібанова Е.М., Горбулін В.П., Пирожков С.І. та ін.]; за ред. Е.М.Лібанової. Київ: НАН України, 2015. 363 с.

18. Відродження Донбасу: оцінка соціально-економічних втрат і пріоритетні напрями державної політики: наукова доповідь / НАН України. Київ: 2015. 167 с.

References

1. Derzhavna stratehiia rehionalnoho rozvytku na period do 2020 roku: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 06.08.2014 r. № 385 [State Strategy for Regional Development for the period up to 2020: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 6, 2014, No. 385]. (2014). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy – Official Bulletin of Ukraine*, 70, Art. 1966 [in Ukrainian].

2. Pro zasady derzhavnoi rehionalnoi polityky: Zakon Ukrainy vid 05.02.2015 r. № 156-VIII [On the Principles of State Regional Policy: Law of Ukraine of 05.02.2015 № 156-VIII]. (2015). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy – Official Bulletin of Ukraine*, 18, Art. 470 [in Ukrainian].

3. Pro stymuliuvannia rozvytku rehioniv : Zakon Ukrainy vid 08.09.2005 r. № 2850-IV [On stimulating the development of the regions: Law of Ukraine dated September 8, 2005 No. 2850-IV]. (2005). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Information from the Verkhovna Rada of Ukraine*, 51, Art. 548 [in Ukrainian].

4. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi tsilovoi prohramy vidnovlennia ta rozbudovy myru v skhidnykh rehionakh Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13 hrudnia 2017 r. № 1071 [On Approval of the State Target Program for the Restoration and Development of Peace in the Eastern Regions of Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 13, 2017 No. 1071]. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennia-derzhavnoi-tsilovoi-prohramy-vidnovlennia-ta-rozbudovy-myru-v-skhidnykh-rehionakh-ukrainy>.

5. Pro Stratehiu staloho rozvytku «Ukraina–2020» : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12.01.2015 r. № 5/2015 [About the Strategy of Sustainable Development "Ukraine–2020": Decree of the President of Ukraine dated January 12, 2015 No. 5/2015]. (2015). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy – Official Bulletin of Ukraine*, 4, Art. 67 [in Ukrainian].

6. Stratehiia staloho rozvytku Ukrainy do 2030 roku [Strategy of sustainable development of Ukraine till 2030]. Retrieved from <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/Sustainable-Dev-Strategy-for-Ukraine-by-2030.html> [in Ukrainian].

7. Tsili staloho rozvytku na 2016-2030 roky, zatverdzeni Rezoliutsiieiu Heneralnoi Asamblei OON vid 25.09.2015 r. [The goals of sustainable development for 2016–2030, approved by the UN General Assembly resolution dated September 25, 2015]. Retrieved from <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku> [in Ukrainian].

8. Tkachuk A. O detsentralizatsii, uspekakh, riskakh i roli parlamenta [On decentralization, success, risks and the role of parliament]. (n.d.). Retrieved from

<http://gazeta.zn.ua/internal/o-decentralizacii-uspehah-riskah-i-rol-i-parlamenta-.html> [in Russian].

9. Yakel' R. Nu pochti realisticchnyy byudzheth [Well, almost a realistic budget]. (n.d.). Retrieved from http://gazeta.zn.ua/economics_of_regions/nu-poch-ti-realisticchnyy-byudzheth-.html [in Russian].

10. Mestnoye samoupravleniye i yevroperspektivy [Local government and European perspectives]. (n.d.). Retrieved from <http://gazeta.zn.ua/macrolevel/mestnoe-samoupravleniye-i-evroperspektivy-.html> [in Russian].

11. Derkach M.I., Lytvyn M.V. (2012). Dosvid Nimechchyny u finansuvanni ekonomichnoho rozvytku rehioniv [Germany's experience in financing the economic development of the regions]. *Biznes Inform – Business Inform*, 9, pp. 42–47 [in Ukrainian].

12. Ruchkina G.F., Kupyzin V.V. (2010). Sotsial'naya otvetstvennost' sub'yektov predprinimatel'skoy deyatelnosti i pravovoye regulirovaniye otnosheniy po raspredeleniyu pribyli [Social responsibility of business entities and legal regulation of relations for the distribution of profits]. *Predprinimatel'skoye pravo – Business Law*, 1, pp. 35–40 [in Russian].

13. Pro zatverdzhennia Metodyky vyavleniia ryzykiv zdiisnennia derzhavno-privatnoho partnerstva, yikh otsinky ta vyznachennia formy upravlinnia nymy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16 liutoho 2011 r. № 232 (u redaktsii Postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy № 713 vid 16.09.2015 r.) [On approval of the Methodology for identifying the risks of public-private partnership implementation, their assessment and determination of the form of management by them: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 16, 2011 No. 232 (as amended by the Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 713 dated 16.09.2015)]. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy Official Bulletin of Ukraine*, 18, Art. 769 [in Ukrainian].

14. Ukhanova I.O. (2012). Rozvytok ta funktsionuvannia tekhnoparkiv: svitovyi dosvid ta spetsyfika v Ukraini [Development and functioning of industrial parks: world experience and specifics in Ukraine]. Odessa, ONEU [in Ukrainian].

15. Gritsenko A. (2016). «Ukrainskoye ekonomicheskoye chudo», ili Kuda vedut reformy? [“Ukrainian economic miracle”, or Where are the reforms?]. *Zerkalo nedeli – The mirror of the week*, June 17 (No. 22) [in Russian].

16. Ivaniuta S.P. Zahrozy u sferi ekolohichnoi bezpeky ta yikh vplyv na stan natsionalnoi bezpeky (monitorynh realizatsii Stratehii natsionalnoi bezpeky) [Threats in the field of environmental safety and their impact on the state of national security (monitoring the implementation of the National Security Strategy)]. (n.d.). Retrieved from <http://www.niss.gov.ua/articles/2530/> [in Ukrainian].

17. Libanova E.M., Horbulin V.P., Pyrozhkov S.I. et al. (2015). Polityka intehratsii ukrainskoho suspilstva v konteksti vyklykiv ta zahroz podii na Donbasi [Policy of integration of Ukrainian society in the context of challenges and threats of events in the Donbass]. Kyiv: NAS of Ukraine [in Ukrainian].

18. Vidrodzhennia Donbasu: otsinka sotsialno-ekonomichnykh vtrat i priorytetni napriamy derzhavnoi polityky [Donbass Revival: Assessment of Socio-Economic Losses and Priority Areas of State Policy: Scientific Report]. (2015). Kyiv NAS of Ukraine [in Ukrainian].